

Професору Борису Михайловичу Пухлику – 70 років!

Борис Михайлович Пухлик народився у м. Свердловськ (Свердловка) Луганської (Ворошиловградської) області 11 травня 1945 року в родині офіцера, який став інвалідом на Вітчизняній війні. В 1946 році родина переїхала до м. Житомир, де Борис з успіхом закінчив середню школу. Постійно займався спортом, мав перший спортивний розряд з баскетболу, виявляв непогані музичні здібності, навіть як співак був лауреатом республіканського конкурсу, але вирішив стати лікарем. У 1963 році поступив на педіатричний факультет Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова, який і закінчив у 1969 році. Був одним із кращих студентів курсу, очолював інститутську самодіяльність, але за направленням разом з молодіжною дружиною поїхав працювати в село, де поєднував посаду старшого лікаря протитуберкульозного санаторного закладу і педіатра дільничної лікарні. Саме тут в умовах сільської медицини зібрав матеріал для кандидатської дисертації із фтизіатрії, яку під керівництвом свого Вчителя професора Бориса Абрамовича Березовського захистив у 1977 році. В 1976 році як здібного організатора практичної охорони здоров'я його було переведено на роботу до Вінницького обласного відділу охорони здоров'я. Пізніше Б. М. Пухлика було включено до резерву кадрів міністра охорони здоров'я, і у молодого фахівця з'явилася перспектива стати керівником великого медичного закладу. Але він обирає науку, і у 1977 році за конкурсом обіймає посаду асистента кафедри фтизіатрії Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова.

Вирішальною для долі Б. М. Пухлика у медицині і житті була зустріч з видатним подружжям – професорами Олександром Самойловичем Мамолатом і Катериною Федорівною Чернушенко. В результаті практично відразу після зарахування до колективу кафедри Б. М. Пухлик починає цікавитися проблемами алергології. Особливо важливою йому видається проблема поширення алергічних захворювань (АЗ). Він їде до Москви, до відомої Науково-дослідної алергологічної лабораторії АМН СРСР (НІАЛ), якою керував академік Андрій Дмитрович Адо, знайомиться з ним та його «правою рукою» Антоніною Валентинівною Боговою. Таким чином, на багато років життя Б. М. Пухлика стає пов'язаним з цією лабораторією і науковими дослідженнями в галузі епідеміології АЗ.

Водночас не залишається поза увагою Б. М. Пухлика і фтизіатрія. Так, у нього з'являється оригінальна ідея поєднати ці спеціальності у Вінницькому обласному протитуберкульозному диспансері, де вперше в світі зусиллями ювіляра організовується алергологічний кабінет, а дещо пізніше – і великий Імунологічний центр з алергоімунологічною лабораторією, імунологічним відділенням, амбулаторним прийомом хворих, виїзною бригадою лікарів

і лаборантів. Тут «народжуються і ростуть» наукові і викладацькі кадри майбутньої наукової школи Б. М. Пухлика: С. В. Зайков, Б. Ф. Гохштейн, І. В. Корицька, В. Мзаек, І. М. Горбатюк, Л. Г. Кулик та багато інших.

У 1980–1981 роках під керівництвом Б. М. Пухлика вперше в Україні проводиться популяційне дослідження в галузі епідеміології АЗ. В його проведенні беруть участь, окрім алергологів (Б. М. Пухлик, Б. Ф. Гохштейн, Л. В. Міхей), також і «суміжники» (майбутні професори Б. Й. Коган, Ф. З. Савранський та інші), які згодом, у тому числі на цьому матеріалі, виконали низку цікавих дисертаційних робіт. Після

цього дослідження, яке стало найбільш масштабним на той час у світі, циклу відповідних публікацій і доповідей на наукових конференціях Б. М. Пухлика визнають як провідного алерголога СРСР. Він як позаштатний співробітник НІАЛ бере участь у низці подібних досліджень у Хакасії, Бурятії, Киргизії, Білорусі, виступає майже на всіх конференціях і з'їздах імунологів і алергологів, які проводилися у СРСР.

Як ознака довіри до талановитого фахівця у м. Вінниця в 1985 році було проведено Всерадянську конференцію алергологів, на яку приїхали не тільки кращі алергологи країни (А. Д. Адо, А. В. Богова, А. І. Остроумов, В. С. Мошкевич, М. М. Хакбердієв, В. І. Пицький тощо), але й головний фтизіатр країни академік Олександр Григорович Хоменко, який зацікавився «взаємопроникненням» фтизіатрії і алергології. У 1985 році Б. М. Пухлик захистив докторську дисертацію саме «на стику» фтизіатрії та алергології.

Борис Михайлович завжди вважає своїм великим щастям спілкування з відомими вченими, у яких багато чому навчився або запозичив корисне. Окрім перерахованих вище, до них, безумовно, повинні бути віднесені: М. В. Путов, Г. Б. Федосєєв, М. Д. Торохтін, Р. В. Петров, О. Г. Чучалін, Ю. І. Фещенко, Г. Г. Горovenко, С.А. Кшановський, Б. П. Яценко, М. С. Пилипчук, І. Г. Урсов, В. А. Ревякіна, Р. М. Хаїтов, Р. Х. Бурнашева, Н. Г. Арцимович, Л. О. Горячкіна, І. І. Балаболкін, І. С. Гуштин, Г. В. Гургенідзе, О. П. Кашкін, Л. В. Ковальчук, В. М. Сидельников, О. О. Польшер, Г. М. Драннік, О. М. Сидоренко, В. О. Фрадкін, Б. М. Райкіс, Л. С. Когосова, О. М. Маянський, Т. В. Мігіна, Д. І. Заболотний, М. М. Авербах, Н. М. Арцимович, В. М. Бержец, Н. В. Медуніцин, Б. А. Молотілов, І. Є. Кочнова, В. П. Лозовой, В. С. Маят, М. С. Двойрин, Н. М. Бережна, О. І. Поляк, Е. М. Солошенко, О. І. Ласиця, Р. А. Ханферян та багато інших видатних вчених і визначних людей.

У 1990–1991 роках Б. М. Пухликом було проведено друге клініко-епідеміологічне дослідження АЗ у Вінницькій області, яке охопило понад 36 тисяч осіб. Воно «дало життя» новим іменам школи Б. М. Пухлика – О. Б. Бондарчук, О. П. Незгоді, А. А. Зайковій, О. Ф. Пільганчуку, І. І. Єкімовій, П. М. Остапчуку, І. В. Березюк. Б. М. Пухлик з 1991 року працює на посаді завідувача кафедри фтизіатрії, яка з 1992 року (одною з перших в Україні) створила курс клінічної імунології та алергології. У 1992 році за його ініціативою в ЦНДЛ Вінницького медичного інституту, якою керував його близький друг професор Б. Й. Коган, було створено лабораторію екологічної імунології та алергології, а при Вінницькій обласній дитячій лікарні – імунологічну лабораторію, розраховану на практичні потреби закладів охорони здоров'я. Завдяки організаційному таланту Б. М. Пухлика і створеній ним «команді» уже до 1993 року було обстежено близько 16 тисяч і проліковано в обласному імунологічному центрі тисячі постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС. Такого на той час в Україні ще не було.

Окремо слід відмітити багаторічну співпрацю Б. М. Пухлика з провідними алергологами України, його зусилля, спрямовані на розвиток алергологічної служби України. Так, ювіляр дві «каденції» відпрацював як головний позаштатний алерголог МОЗ України і багато зробив для подальшого розвитку алергології в Україні. В цьому напрямку Б. М. Пухлик постійно співпрацював з членом-кореспондентом НАМН України, професором К. Ф. Чернушенком, професорами М. М. Коваленко, Г. М. Дранніком, Л. О. Яшиною, О. І. Ласицею, які до нього керували алергологічною службою країни. Разом з академіком НАМН України, професором Д. І. Заболотним Б. М. Пухлик створив при ДУ «Інститут отоларингології ім. професора О. С. Коломійченка НАМН України» Центр алергологічних захворювань верхніх дихальних шляхів, який став провідним алергологічним закладом в Україні. Вперше в Україні зусиллями очолюваних Б. М. Пухликом науковців і практичних лікарів створено і оновлено вітчизняні протоколи медичної допомоги хворим на АЗ, формуляри лікарських засобів і проекти відповідних стандартів. Він, разом з колегами, представляв алергологію України на наукових симпозиумах у 18 країнах світу.

Без участі Б. М. Пухлика в останні 40 років не вийшов майже не один важливий документ, не проведено будь-якого важливого науково-практичного форуму з алергології. Слід також зазначити, що він постійно був серед організаторів всіх більш-менш значних форумів не тільки з алергології, але й із фтизіатрії та пульмонології, які проводилися в Україні. Це – численні з'їзди фтизіатрів, пульмонологів і алергологів, серед яких – перші суто українські (разом з академіком НАМН України, професором Ю. І. Фещенком, професором Ю. М. Мостовим, канд. мед. наук І. М. Горбатюком), установчий з'їзд імунологів-алергологів в Алушті, майже всі конференції алергологів і, звичайно, традиційні конференції у м. Вінниця.

Б. М. Пухлик був серед створювачів, видавців і навіть спонсорів перших вітчизняних науково-практичних журналів з фтизіатрії, пульмонології, алергології, імунології

(«Український пульмонологічний журнал», «Імунологія та алергологія»), а також інших відомих в Україні та за її межами журналів: «Астма та алергія», «Ринологія», «Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія». Це саме стосується і наукових товариств («Імунологів, алергологів та спеціалістів з імунореабілітації», «Алергологів та фахівців з астми»). Зараз він очолює Асоціацію алергологів України, якій віддає багато сил і уваги.

Професором Б. М. Пухликом надруковано понад 350 наукових праць, у тому числі 10 монографій, підручників та посібників, видано понад 10 методичних рекомендацій. Він має понад 25 свідоцтв та патентів на винаходи. Підготував 1 доктора і 18 кандидатів медичних наук, серед яких слід відмітити доктора медичних наук С. В. Зайкова, кандидатів медичних наук А. І. Барціховського, А. А. Зайкову, І. В. Березюк, П. М. Остапчука, І. І. Єкімову, М. А. Тхоровського, О. К. Яковенко тощо.

Найбільш важливим досягненням, окрім визначення поширеності АЗ в Україні, особисто Б. М. Пухлик вважає створення вітчизняних препаратів діагностичних і лікувальних алергенів, перелік яких та аксесуарів до них налічує до 200 найменувань, що є однією з найбільших номенклатур у Європі. Серед них – оригінальні форми алергенів для парентерального, перорального та інтраназального введення, два види компакт-ланцетів для виконання шкірних тестів з алергенами. Такі вироби, як драже для проведення специфічної імунотерапії (СІТ) алергенами, оригінальні ланцети, набори для скринінгу, діагностики медикаментозної алергії, не мають прямих аналогів у світі. Однак справа не тільки в алергенах. Б. М. Пухликом створено або удосконалено ряд діагностичних і лікувальних технологій, яких раніше не було або вони були не розвиненими в Україні: шкірна діагностика медикаментозної алергії, прик-тест, пероральна, інтраназальна СІТ алергенами. Саме за цикл цих праць у 2013 році Б. М. Пухлик разом із вченими Інституту оториноларингології та завідувачем виробництва Вінницького ТОВ «Імунолог» отримав Звання лауреата Державної премії з науки і техніки.

За цим переліком фактів приховується життя талановитого, енергійного, відданого своїй професії вченого, клініциста, організатора охорони здоров'я, викладача, прекрасної за душевними якостями людини. Борис Михайлович зустрічає свій славний ювілей у розквіті професійної діяльності. Всі колеги, учні, рідні та друзі широко вітають ювіляра і бажають йому щастя, міцного здоров'я, довгих років життя, подальших успіхів у його важливій праці!

*Правління Асоціації алергологів України,
колектив кафедри фтизіатрії з курсом клінічної імунології
та алергології Вінницького національного медичного
університету ім. М. І. Пирогова,
колектив Національного інституту фтизіатрії
і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України,
правління Асоціації фтизіатрів і пульмонологів України,
правління Асоціації спеціалістів з проблем бронхіальної
астми та алергії України,
редакційна колегія журналу «Астма та алергія»*